

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Інструкція № 3-ПБ
про заходи пожежної безпеки в приміщеннях і на території
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого та
правила поведінки учасників освітнього процесу і працівників
в умовах надзвичайної ситуації

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Наказ ректора Національного
юридичного університету імені
Ярослава Мудрого**

**від «28» січня 2025 р.
№ 48**

Інструкція № 3-ПБ про заходи пожежної безпеки в приміщеннях і на території Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та правила поведінки учасників освітнього процесу і працівників в умовах надзвичайної ситуації

1. Загальні положення

1.1. Інструкція про заходи пожежної безпеки (далі – Інструкція) розроблена відповідно до вимог Кодексу цивільного захисту України, «Правил пожежної безпеки в Україні», затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 р. № 1417 і встановлює правила пожежної безпеки в приміщеннях і на території Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (далі – університету), а також основні вимоги пожежної безпеки для працівників та студентів і є обов'язковою для виконання здобувачами освіти, керівниками, педагогічними, науковими, науково-педагогічними, технічними працівниками, спеціалістами і обслуговуючим персоналом університету.

1.2. Пожежна безпека в університеті забезпечується шляхом проведення організаційних і практичних заходів та використання технічних засобів, спрямованих на запобігання пожежам, забезпечення безпеки учасників освітнього процесу, зниження можливих майнових втрат і зменшення негативних екологічних наслідків у разі їх виникнення, створення умов для успішного гасіння пожеж.

1.3. Забезпечення пожежної безпеки на об'єктах і в будівлях університету та контроль дотримання протипожежного режиму в окремих приміщеннях, забезпечення пожежної безпеки технологічного та інженерного устаткування, утримання й експлуатація засобів протипожежного захисту покладається на посадових осіб, які призначені наказом ректора по університету.

1.4. Відповідальність за дотримання протипожежного режиму в приміщеннях в неробочий час покладається на черговий персонал.

2. Організаційні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки.

2.1. Посадові особи, які відповідають за забезпечення пожежної безпеки на об'єктах і в будівлях університету, технологічного та інженерного устаткування, повинні проходити навчання і перевірку знань з питань пожежної безпеки періодично один раз на три роки в навчальному центрі ДСНС.

2.2. Посадові особи, які відповідають за дотримання правил пожежної безпеки в окремих приміщеннях університету, проходять щорічно інструктаж з пожежної безпеки в відділі охорони праці та пожежної безпеки.

2.3. Посадові особи, які вказані в пп.2.1, 2.2, щорічно проводять для підлеглих працівників інструктажі з питань пожежної безпеки.

2.4. Наказом ректора встановлюється протипожежний режим в університеті, затверджуються інструкції з пожежної безпеки.

2.5. На всіх поверхах на видимих місцях, мають бути плани евакуації з відповідного поверху, пам'ятка про дії на випадок виникнення пожежі.

3. Основні вимоги до працівників

2.1. До самостійної роботи допускаються працівники, які пройшли вступний інструктаж з пожежної безпеки та інструктаж з пожежної безпеки на робочому місці. В подальшому повторні інструктажі з пожежної безпеки усі працівники повинні проходити не рідше 1 разу на рік.

Вступний інструктаж проводиться працівнику в відділі охорони праці та пожежної безпеки при влаштуванні на роботу. На робочому місці інструктаж з пожежної безпеки проводить керівник структурного підрозділу. Проходження інструктажів фіксується у відповідних журналах з особистим підписом того, хто проводить інструктаж і підписом працівника.

2.2. Працівники повинні знати місцезнаходження первинних засобів пожежогасіння, пожежних кранів, сигналізації та зв'язку, правила поведінки при задимленні, загорянні, пожежі, знати шляхи евакуації людей і майна.

2.3. Черговий персонал незалежно від професії та посади зобов'язані дотримуватись встановленого протипожежного режиму, виконувати вимоги Правил пожежної безпеки, цієї інструкції, не допускати дій, які можуть викликати пожежу, попереджати інших працівників про недопустимість порушень Правил, норм і інструкцій з питань пожежної безпеки.

2.4. Працівники, які виконують роботу із підвищеною пожежною небезпекою, повинні пройти навчання з питань пожежної безпеки (пожежно-технічний мінімум).

2.5. Працівники повинні:

а) знати й дотримуватися усіх вимог нормативних актів з питань пожежної безпеки та цієї Інструкції;

б) не допускати дій, які можуть призвести до виникнення пожежі;

в) користуватися тільки справними інструментами, приладами, обладнанням, суворо дотримуватися інструкцій з їх експлуатації;

г) після закінчення роботи прибирати робочі місця, знеструмити електроспоживачі, які не повинні працювати в неробочий час;

г) вміти застосовувати наявні первинні засоби пожежогасіння, знати порядок дій у разі виникнення пожежі.

2.6. Перед початком роботи кожен працівник зобов'язаний перевірити стан робочого місця, справність обладнання на якому належить працювати, справність електрообладнання, системи вентиляції, засобів зв'язку та сигналізації. У випадку порушень протипожежного режиму не приступати до роботи до їх повного усунення.

2.7. Після закінчення роботи працівник, який останній залишає службове приміщення, повинен:

а) оглянути приміщення, переконатись у відсутності порушень, що можуть призвести до пожежі;

б) зачинити вікна та фрамуги;

в) відключити освітлення, електроживлення приладів та обладнання (за винятком електрообладнання, яке згідно з вимогами технології повинно працювати цілодобово), закрити приміщення на замок.

3. Вимоги пожежної безпеки

3.1. Вимоги пожежної безпеки щодо утримання території.

3.1.1. До всіх будівель і споруд слід забезпечити вільний доступ.

3.1.2. Протипожежні розриви між будинками, спорудами повинні відповідати вимогам будівельних норм. Забороняється захаращувати їх, використовувати для зберігання матеріалів, улаштовувати стоянку транспорту.

3.1.3. Територію університету належить постійно утримувати в чистоті, систематично очищати від сміття, опалого листя, котрі необхідно збирати в спеціально відведених місцях (контейнерах) і по мірі накопичення вивозити з території.

3.1.4. Проїзди та проходи до будівель, споруд, джерел зовнішнього протипожежного водопостачання, підступи до зовнішніх пожежних драбин, пожежного інвентарю, обладнання та засобів пожежогасіння повинні бути завжди вільними, утримуватися справними й перебувати в задовільному стані будь-якої пори року.

3.1.5. Паління, вживання та використання тютюнових виробів, предметів, пов'язаних з їх вживанням, трав'яних виробів для куріння, електронних сигарет, пристроїв для споживання тютюнових виробів без їх згоряння, кальянів на всій території університету **ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ**.

3.2. Вимоги пожежної безпеки щодо утримування будинків, приміщень, споруд, евакуаційних шляхів і виходів.

3.2.1. Протипожежні системи, установки, устаткування будівель, споруд і приміщень (системи димовидалення, пожежна автоматика, протипожежне водопостачання, протипожежні двері, система пожежогасіння, система оповіщення про пожежу, клапани, завіси, інші захисні пристрої у протипожежних стінах і перекриттях тощо) повинні постійно утримуватись у справному стані.

3.2.2. Двері горищ, технічних поверхів, вентиляційних камер, електрощитових, підвалів повинні утримуватись зачиненими. На дверях слід зазначати місця зберігання ключів.

3.2.3. Вікна горищ, технічних поверхів і підвалів повинні бути заklenі.

3.2.4. У разі потреби встановлення на вікнах приміщень, де перебувають люди, металевих ґрат, ґрати повинні розкриватися, розсуватися або зніматися. Під час перебування в цих приміщеннях людей ґрати мають бути відчинені (зняті). Установлювати глухі (незнімні) ґрати дозволяється виключно в приміщеннях, де це передбачено нормами й правилами, затвердженими в установленому порядку.

3.2.5. Отвори в протипожежних стінах, перегородках і перекриттях повинні бути обладнані захисними пристроями від поширення вогню та продуктів горіння.

3.2.6. Забороняється встановлювати будь-які пристрої, що перешкоджають нормальному зачиненню протипожежних дверей, а також знімати пристрої для їхнього самозачинення.

3.2.7. Пошкодження вогнезахисних покриттів (штукатурки, спеціальних фарб, лаків, обмазок тощо) будівельних конструкцій, горючих оздоблювальних і теплоізоляційних матеріалів, повітроводів, металевих опор та перегородок повинні негайно усуватись.

3.2.8. Евакуаційні шляхи та виходи повинні постійно утримуватись вільними, нічим не захаращуватися, а в разі виникнення пожежі повинні гарантувати безпеку під час

евакуації людей, які перебувають у приміщеннях. На кожному поверсі вивішується план евакуації на випадок пожежі.

3.2.9. Двері на шляхах евакуації повинні відчинятися по напрямку виходу потоку людей із будівель (приміщень).

3.2.10. Допускається влаштування дверей з відкриттям усередину приміщення в разі одночасного перебування в ньому не більше 15 осіб, а також у санвузлах, з площадок зовнішніх евакуаційних драбин (за винятком дверей, що ведуть у повітряну зону незадимлюваної сходової клітки).

3.2.11. За наявності людей у приміщенні, двері евакуаційних виходів можуть замикатися лише на внутрішні запори, які легко відмикаються.

3.2.12. Килими, килимові доріжки й інше покриття підлоги в приміщеннях з масовим перебуванням людей повинні надійно кріпитися до підлоги і бути помірно небезпечними щодо токсичності продуктів горіння, мати помірну димоутворювальну здатність.

3.2.13. Сходові марші і площадки повинні мати справні огорожі з поручнями.

3.2.14. Сходові клітки, внутрішні відкриті та зовнішні сходи, коридори, проходи та інші шляхи евакуації мають бути забезпечені евакуаційним освітленням відповідно до вимог норм та правил улаштування електроустановок.

3.2.15. Світильники евакуаційного освітлення слід вмикати у разі перебування в приміщеннях людей з настанням сутінків.

3.2.16. У разі наявності людей шляхи евакуації, що не мають природного освітлення, повинні постійно освітлюватися електричним світлом.

3.2.17. У разі перепланування приміщень або зміни їх функціонального призначення, слід дотримуватися протипожежних вимог чинних нормативних документів будівельного та технологічного проектування.

3.2.18. Не дозволяється заповнення приміщень людьми понад установлену норму (0,75 м² на одну людину), звуження проходів між рядами (не менше 1 м), установку в проходах додаткових стільців, тощо.

3.3. Вимоги пожежної безпеки до конференц-залів, лекторіїв, актових залів та інших приміщень для проведення культурно-масових заходів.

3.3.1. Відповідальність за забезпечення пожежної безпеки під час проведення культурно-масових заходів (вечорів, спектаклів, концертів, кіносеансів, новорічних ялинок тощо) покладається на організаторів заходу.

3.3.2. Приміщення, в яких проводяться масові заходи, повинні мати не менше двох евакуаційних виходів, які необхідно постійно утримувати в справному стані.

3.3.3. Перед початком культурно-масових заходів необхідно перевірити всі приміщення, евакуаційні шляхи і виходи на відповідність вимогам пожежної безпеки, а також переконатися у наявності і справному стані систем протипожежного захисту. Виявлені недоліки мають бути усунені до початку культурно-масового заходу.

3.4. Первинні засоби пожежогасіння.

3.4.1. Приміщення повинні бути забезпечені первинними засобами пожежогасіння: вогнегасниками, ящиками з піском, бочками з водою, покривалами з негорючого теплоізоляційного полотна, грубововняної тканини чи кошми, пожежними відрами, совковими лопатами, пожежним інструментом (гаками, ломачами, сокирами тощо), які використовуються для локалізації і ліквідації пожеж на початковій стадії їх розвитку.

3.4.2. Пожежні крани, які є у будинку, повинні бути укомплектовані пожежними рукавами і стволами одного з них діаметра, а також важелем для полегшення відкривання вентиля, утримуватися справними, доступними для використання. Не рідше одного разу на

шість місяців вони мають перевірятися на працездатність. Мережі протипожежного водогону повинні забезпечувати потрібні за нормами витрати та напору води.

3.4.3. Пожежні рукави необхідно утримувати сухими, складеними у „гармошку" або подвійну скатку, приєднаними до крана та ствола. Використання пожежних рукавів для господарчих та інших потреб, не пов'язаних з пожежогасінням, **ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ**. Пожежні шафи для розміщення кранів слід пломбувати. На дверцятах із зовнішнього боку необхідно після літерного індексу «ПК» зазначити порядковий номер крана та номер телефону виклику пожежно-рятувальної служби. Встановлюючи шафи слід враховувати можливість розміщення у них двох вогнегасників.

3.4.4. Вибір типу та визначення необхідної кількості вогнегасників здійснюється відповідальним за протипожежний стан підприємства згідно з нормами, залежно від їх вогнегасної здатності, граничної площі, класу пожежі горючих речовин та матеріалів у приміщенні, яке захищається.

3.4.5. Заряджання та перезаряджання вогнегасників повинно виконуватися відповідно до інструкції з їх експлуатації. Перезаряджанням підлягають також вогнегасники із зірваними пломбами.

3.4.6. Усі працівники зобов'язані вміти користуватися вогнегасниками та внутрішніми пожежними кранами.

3.5. Правила утримування технічних засобів протипожежного захисту.

3.5.1. Установки пожежної сигналізації, системи оповіщення про пожежу та пожежогасіння мають бути справними.

3.5.2. Організації, які здійснюють технічне обслуговування, монтаж та наладку установок, повинні мати ліцензію на право виконання цих робіт.

3.6. Заходи пожежної безпеки під час застосування відкритого вогню.

3.6.1. Розводити багаття, застосовувати відкритий вогонь на території університету та в приміщеннях **ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ**.

3.6.2. Електрозварювальні та інші роботи на тимчасових робочих місцях, які пов'язані із іскроутворенням або застосуванням відкритого вогню, допускається виконувати тільки за нарядом-допуском. Дозвіл на проведення вогневих робіт належить оформляти напередодні проведення цих робіт. До проведення вогневих робіт допускаються тільки кваліфіковані працівники. Виконувати вогневі роботи дозволяється тільки після вжиття заходів щодо забезпечення пожежної безпеки при справному обладнанні. Вогневі роботи повинні негайно припинятися на вимогу відповідального за їх безпечне проведення та відповідних контролюючих органів.

3.7. Правила проїзду та стоянки транспортних засобів.

3.7.1. Не допускати блокування проїздів, виїздів та місць стоянки іншими неспеціалізованими транспортними засобами.

3.8. Порядок проведення планово-попереджувальних ремонтів та оглядів електроустановок, опалювального, вентиляційного, технологічного та іншого інженерного обладнання.

3.8.1. Будівлі та приміщення повинні оснащуватися установками пожежної сигналізації та пожежогасіння відповідно до чинних нормативних документів. Установки мають бути справними і мати сертифікат відповідності. Для їх утримання в працездатному стані необхідно забезпечувати такі заходи:

а) технічне обслуговування з метою збереження показників безвідмовної роботи на період терміну служби;

б) матеріально-технічне забезпечення;

в) опрацювання необхідної експлуатаційної документації для обслуговуючого персоналу.

3.8.2. Силове і освітлювальне електроустаткування, електропроводка та інші споживачі електроенергії повинні монтуватися та експлуатуватися відповідно до Правил улаштування електроустановок (ПУЕ) і до Правил технічної експлуатації (ПТЕ). Електропроводка, роздільні пристрої, апаратура, електрообладнання, вимірювальні прилади, а також запобіжні пристрої різного типу, рубильники та інші пускові апарати і пристрої повинні монтуватися на негорючих основах (текстоліт, гетинакс тощо). Розподільні електрощити, електродвигуни повинні періодично оглядатися і очищатися від пилу. Приєднання нових споживачів повинно проводитися з відома особи, відповідальної за електрогосподарство. Зіпсовані електроапарати та прилади повинні бути терміново відремонтовані або замінені. Плавкі вставки запобіжників повинні бути калібровані із зазначенням на клемі номінального струму вставки.

3.8.3. Настільні лампи, вентилятори, телевізори, мікрохвильові печі, холодильники та інші електроприлади повинні вмикатися в мережу тільки через справні штепсельні розетки і електрошнури. Експлуатація тимчасових електромереж не дозволяється. Заміри опору ізоляції в силових і освітлювальних мережах необхідно проводити не рідше одного разу на два роки, якщо інші терміни не обумовлені ПТЕ. Забороняється встановлення електропобутових приладів (телевізорів, холодильників тощо) в нішах меблів. У приміщеннях електроустановок повинні застосовуватися вуглекислотні вогнегасники. Під час вечірньої перевірки службових приміщень, необхідно відключити електрообладнання, електроапаратуру та інші електроприлади, перебування яких у нічний час під напругою не обов'язкове. Вентиляційні повітропроводи повинні очищатися не рідше ніж 2 рази на рік.

4. Порядок оповіщення людей про пожежу та керування системою оповіщення.

4.1. Кожний поверх споруди, будівлі повинен бути обладнаний системою оповіщення людей про пожежу.

4.2. Порядок використання систем оповіщення визначається в інструкціях з експлуатації та в планах евакуації, де потрібно вказати осіб, які мають право приводити систему в дію.

4.3. Не менш двох разів на рік необхідно проводити перевірку працездатності системи оповіщення. У випадку виходу з ладу системи оповіщення негайно прийняти заходи щодо ремонту або заміни непрацездатних елементів.

5. Порядок дій у разі виникнення пожежі.

У разі виникнення пожежі працівник, який перший виявив ознаки пожежі зобов'язаний:

а) негайно повідомити пожежно-рятувальну службу за телефонами «101», «112» або іншим, будь-яким способом та керівництво університету. При цьому необхідно вказати місце виникнення пожежі, її масштаби, наявність людей та своє прізвище;

б) сповістити людей, які знаходяться на поверсі, про виникнення пожежі;

в) відімкнути всі наявні у приміщенні електроприлади та офісну техніку від електромережі;

г) вжити (за можливості) заходів щодо евакуації людей та збереження матеріальних цінностей;

г) вжити (за можливості) заходів щодо гасіння (локалізації) пожежі наявними

первинними засобами пожежогасіння, при цьому не дозволяється відкривати вікна в приміщенні (притік повітря посилює горіння);

д) перед тим, як використовувати внутрішні пожежні крани для пожежогасіння, переконатися у тому, що електромережа знеструмлена (в групових електричних щитках) на ділянці, де виникла пожежа;

ж) у випадках гасіння пожежі в електроустановках застосовувати вуглекислотні вогнегасники

з) здійснити, в разі необхідності відключення електроенергії (за винятком систем протипожежного захисту), зупинення транспортуючих приладів, агрегатів, апаратів, перекриття сировинних, газових, парових та водяних комунікацій, зупинення систем вентиляції в аварійному та суміжному з ним приміщеннях (за винятком пристроїв протидимового захисту);

и) здійснити інші заходи, що сприяють запобіганню розвитку пожежі та задимлення будівлі.

6. Порядок і способи оповіщення людей про пожежу та виклик пожежно-рятувальних підрозділів, застосування засобів пожежогасіння.

6.1. У разі виникнення пожежі, оповіщення людей про виниклу загрозу здійснюється особами, які виявили пожежу, працівниками чергових змін структур, що забезпечують комендантську службу та охорону у вказаних будинках (відповідно до вимог їхніх посадових інструкцій та службових обов'язків).

6.2. Оповіщення здійснюється голосом (вигуками «Пожежа») та наявною в будинках системою оповіщення.

6.3. Своєчасний виклик підрозділів пожежно-рятувальної служби здійснюється за телефонними номерами «101» та «112». У разі неможливості здійснити виклик за допомогою екстрених номерів телефонів, сповістити рятувальну службу за телефонними номерами, які вказані на офіційному сайті Головного управління ДСНС України у Харківській області, або іншим, будь-яким ефективним способом.

6.4. Кожен працівник повинен знати порядок та способи виклику пожежно-рятувальної служби у разі виникнення пожежі.

7. Послідовність евакуації людей та матеріальних цінностей з урахуванням дотримання техніки безпеки у разі виникнення пожежі.

7.1. У разі виникнення пожежі евакуація людей із небезпечної зони здійснюється тільки визначеними (вказаними) шляхами евакуації.

7.2. Використовувати, як засіб евакуації, наявні ліфти **КАТЕГОРИЧНО ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ** (у разі пожежі ліфти опускаються на перший поверх, відкриваються та відключаються від електричної мережі в електрощитових).

7.3. Забезпечення організованої (швидкої) евакуації людей покладається на керівників структурних підрозділів та працівників, що забезпечують охорону та комендантську службу.

7.4. Маршрут руху при евакуації людей проходить від виходу зі службового приміщення на сходову клітку, далі по сходах до виходу з будівлі.

7.5. В першу чергу евакуації підлягають працівники з приміщень, охоплених полум'ям, та з надмірною концентрацією токсичних газів і диму. В подальшому евакуйовуються працівники, службові приміщення яких розміщуються на верхніх поверхах будинків (у послідовності з вищих поверхів до нижчих).

7.6. Останніми залишають будинки чергові працівники.

7.7. Належний порядок евакуації людей у разі виникнення пожежі забезпечується:

а) розміщенням на шляхах евакуації та виходах з поверхів і будинків світлових покажчиків «Вихід» та схематичних планів евакуації;

б) своєчасним відкриттям дверей на шляхах евакуації (двері повинні відкриватися в напрямку виходу з будинків та приміщень) та встановленням турнікетів у фойє будинків у відкритому положенні (без стопорів);

в) періодичними тренуваннями працівників університету щодо евакуації у разі виникнення пожежі.

7.8. Евакуація матеріальних цінностей здійснюється залежно від масштабів та місця виникнення пожежі.

7.9. Першочерговість евакуації документів, обладнання, майна та інших матеріальних цінностей визначається спеціальними інструкціями, розробленими для конкретних категорій приміщень, де знаходяться (зберігаються) вказані матеріальні цінності.

7.10. До евакуації матеріальних цінностей можуть залучатися всі працівники університету.

8. Порядок аварійного відключення електрообладнання, вентиляції, зупинки роботи технологічного обладнання на випадок виникнення пожежі

У випадку виникнення пожежі:

8.1. Здійснити при необхідності відключення електроенергії (за винятком систем протипожежного захисту).

8.2. Зупинити системи вентиляції в приміщенні, де виникла пожежа та суміжних з ним приміщеннях (за винятком пристроїв протидимового захисту) та виконати інші заходи, що сприяють запобіганню пожежі та задимленості будівлі;

8.3. Перевірити включення оповіщення людей про пожежу, установки пожежогасіння та протидимовий захист (у разі наявності).

9. Правила поведінки працівників університету в умовах надзвичайної ситуації воєнного характеру та під час оголошення сигналу «Повітряна тривога».

Працівникам університету необхідно:

9.1. Зберігати особистий спокій, не реагувати на провокації.

9.2. Не сповіщати про свої майбутні дії (плани) малознайомих людей, а також знайомих з ненадійною репутацією.

9.3. Завжди мати при собі документ (паспорт), що засвідчує особу, відомості про групу крові свою та близьких родичів, можливі проблеми зі здоров'ям (алергію на медичні препарати тощо).

9.4. Знати місце розташування захисних споруд цивільної оборони поблизу місця проживання, роботи, у місцях частого відвідування (магазини, базар, дорога до роботи, медичні заклади тощо). Без необхідності намагатися якнайменше знаходитись поза місцем проживання, роботи та у малознайомих місцях.

9.5. При виході із приміщень, пересуванні сходами багатоповерхівок або до споруди цивільної оборони (сховища) дотримуватись правила правої руки (як при русі автомобільного транспорту) з метою уникнення тисняви. Пропускати вперед та надавати допомогу жінкам, дітям, літнім людям та інвалідам, що значно скоротить терміни зайняття укриття.

9.6. Уникати місць скупчення людей.

9.7. Не вступати у суперечки з незнайомими людьми, уникати можливих провокацій;

9.8. У разі отримання будь-якої інформації від органів державної влади про можливу небезпеку або заходи щодо підвищення безпеки передати її іншим людям (за місцем проживання, роботи тощо).

9.9. При появі озброєних людей, військової техніки, заворушень негайно покинути цей район.

9.10. Посилити увагу і за можливості також залишити цей район у разі появи засобів масової інформації сторони-агресора.

9.11. Про людей, які не орієнтуються на місцевості, розмовляють з акцентом, мають нехарактерну зовнішність, здійснюють протиправні і провокативні дії, здійснюють незрозумілу роботу, тощо, – негайно поінформувати органи правопорядку, місцеву владу, військових.

9.12. У разі потрапляння у район обстрілу – сховатись у найближчу захисну споруду цивільної оборони, сховище (укриття). У разі відсутності пристосованих сховищ, для укриття використовувати нерівності рельєфу (канави, окопи, заглиблення від вибухів тощо). У разі раптового обстрілу та відсутності поблизу споруд цивільного захисту, сховища і укриття – треба лягти на землю головою в бік, протилежний вибухам. Голову слід прикрити руками (за наявності для прикриття голови використовувати валізу або інші речі). Не виходьте з укриття до кінця обстрілу.

9.13. Надавати домедичну допомогу іншим людям у разі їх поранення. Викликати швидку допомогу, представників ДСНС України, органів правопорядку, за необхідності – військових.

9.14. У разі, якщо ви стали свідком поранення або смерті людей, протиправних до них дій (арешт, викрадення, побиття тощо), слід постаратися з'ясувати та зберегти якнайбільше інформації про них та обставини події для надання допомоги, пошуку, встановлення особи тощо. Необхідно пам'ятати, що ви самі або близькі вам люди, також можуть опинитись у скрутному становищі і будуть потребувати допомоги.

РОЗРОБИВ:

Провідний інженер з пожежної безпеки
відділу охорони праці та пожежної безпеки

Андрій ВЕРЕТЕННІКОВ